

VNS 1/2017 vp Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda 2030:sta Kestävän kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti

Kepa ry, yli 300 kansalaisjärjestön kattojärjestö, kiittää mahdollisuudesta lausua toimeenpanosuunnitelmasta.

Toimeenpanosuunnitelmassa todetaan aivan oikein, että kestävän kehityksen ohjelma vaatii syvällistä yhteiskunnallista muutosta ja pitkäjänteisyyttä. Valitettavasti suunnitelma ei vastaa riittävällä tavalla maailman haasteisiin: Pariisin ilmastopöytäkirjassa tehtyihin sitoumuksiin, kasvavaan eriarvoistumiseen eikä eskaloituneisiin kriiseihin. Talous tulee aina nähdä keinona hyvinvoinnin saavuttamiseksi, eikä talouskasvua tule pitää itseisarvoisena päämääränä.

Valtioneuvoston kanslia teetti selvityksen Suomen lähtötilanteesta suhteessa kestävän kehityksen tavoitteisiin. Avain2030 -selvitys nosti esiin selkeitä kipupisteitä: ilmastotoimiamme riittämättömyyden, luonnonvarojen liiallisen kulutuksen sekä työn ja talouskasvun. Hyvä uutinen kuitenkin on, että selvityksen mukaan Suomella on hyvät mahdollisuudet saavuttaa kestävän kehityksen tavoitteet panostamalla uusiutuvaan energiaan ja vihreään talouteen sekä vähentämällä yhteiskunnan eriarvoistumista.

On hienoa, että selonteossa tunnustetaan politiikkajohdonmukaisuuden merkitys ja se, että Suomen toiminnan vaikutukset ulottuvat kauas maamme rajojen ulkopuolelle. Eriarvoisuuden vähentäminen maiden sisällä ja niiden välillä on yksi kestävän kehityksen tavoitteiden keskeinen vaatimus. Se edellyttää kuitenkin konkreettisempia toimia kuin toimeenpanosuunnitelmassa on esitetty. Alla on nostettu esiin neljä asiakokonaisuutta, jotka toimeenpanosuunnitelma huomioi, mutta joiden kohdalla esitetyt toimet ovat riittämättömiä.

1. Veronkierron ja aggressiivisen verosuunnittelun eriarvoisuutta lisäävää vaikutusta ei ole huomioitu riittävästi. Niiden kitkeminen edellyttää konkreettisia toimia avoimuuden ja tehokkaamman lainsäädännön edistämiseksi.

Veropolitiikka on keskeinen keino vaikuttaa eriarvoisuuteen. Verovälttely ja veroparatiisitalous lisäävät eriarvoisuutta merkittävästi ja nakertavat yhteiskunnallista luottamusta, jonka merkitystä selonteko aivan oikein korostaa. Arvioidaan, että kehitysmaat menettävät aggressiivisen verosuunnittelun vuoksi yli 100 miljardia euroa vuodessa. Suomessa luku on 430 – 1 400 miljoonaa euroa vuodessa.

Suomen tulee kansallisessa politiikassaan ja EU:n tasolla suitsia suuryritysten verovälttelyä ja lisätä veronmaksun avoimuutta. Monikansallisten yritysten julkinen maakohtainen veroraportointi auttaisi korjaamaan verojärjestelmien puutteet ja kannustaisi yrityksiä maksamaan veronsa sinne, missä arvo tosiasiaa syntyy. Suomen tulee edistää raportointivelvoitetta sekä EU:ssa että kansallisesti.

2. Ihmisoikeuksien toteutuminen edellyttää, että suomalaisyritykset veloitetaan lailla

huolehtimaan toimintansa vaikutuksista.

On myönteistä, että toimeenpanosuunnitelmassa vahvistetaan Suomen sitoutuminen YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevien ohjaavien periaatteiden toimeenpanoon sekä luvataan tukea ihmisarvoisen työn toteutumista kaikkialla maailmassa. YK:n periaatteet edellyttävät, että suomalaisyritykset huolehtivat toimintansa ja toimitusketjujensa ihmisoikeusvaikutuksista myös muissa maissa toimiessaan.

Kansalaisjärjestöt ovat suosituksissaan Agenda 2030:n toimeenpanoon¹ huomauttaneet, että sosiaalisen ja ekologisen vastuullisuuden toteutuminen liiketoiminnassa edellyttää vuoropuhelun lisäksi sitovaa lainsäädäntöä. Ranskassa ja Hollannissa on hiljattain hyväksytty lait, jotka velvoittavat kyseisissä maissa toimivia yrityksiä huolehtimaan ihmisoikeuksista koko toimitusketjussaan. Suomen tulee seurata esimerkkiä mahdollisimman pian.

3. Julkisten hankintojen vastuullisuutta on edistettävä lisäämällä neuvontapalveluiden saatavuutta.

Sosiaalinen ja taloudellinen vastuullisuus on jäänyt sivurooliin selonteon kirjauksessa julkisista hankinnoista. Hankinnoilla voi olla ympäristövaikutusten lisäksi merkittäviä ihmisoikeusvaikutuksia Suomen rajojen ulkopuolella, ja sote-uudistus korostaa tarvetta lisätä ymmärrystä verovastuullisista hankinnoista.

Kestävän kehityksen mukaisten hankintojen toteuttaminen edellyttää kuitenkin osaamista. Valtion tulee osoittaa selvästi nykyistä enemmän resursseja neuvontapalveluihin. Pienillä hankintayksiköillä on yksinään heikot mahdollisuudet valvoa tehokkaasti tuottajien ulkomaille ulottuvia toimitusketjuja. Tähänkin tarvitaan yhteistyötä ja tukea. Julkisiin hankintoihin sisältyy myös korruptionriski, joten läpinäkyvyyden lisääminen on tärkeää.

4. Agenda 2030 -ohjelma tulee huomioida kaikessa päätöksenteossa.

Myönteistä on, että toimeenpanosuunnitelma käsitellään selontekona, mikä mahdollistaa laajan keskustelun eduskunnassa sekä valiokunnissa. Seurannan nelivuotissuunnitelmaan kirjattu ulkopuolinen evaluaatio kestävän kehityksen kansallisesta toimeenpanosta on tärkeä avaus ja edesauttaa sitä, että toimeenpano käy vuoropuhelua kulloisenkin tulevan hallitusohjelman kanssa. Eduskunnan roolin vahvistamiseksi myös neljän vuoden välein tehtävä evaluaatio tulee käsitellä esimerkiksi selontekona.

Hallituksen selonteon mukaan Agenda 2030 -ohjelman huomioimista lainvalmistelussa ja budjetoinnissa selvitetään, mutta konkretia puuttuu. Kepa muistuttaa, että johdonmukaisuuden takaamiseksi on tärkeää ottaa kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpano osaksi lainvalmistelua ja budjetointia mahdollisimman nopeasti. Hallituskaudet ylittävää pitkäjänteisyyttä puolestaan tulee vahvistaa siten, että hallituskausittain tuotettavat ministeriökohtaiset tulevaisuuskatsaukset ovat linjassa Agenda 2030 -ohjelman kanssa.

Lisätietoja: Lyydia Kilpi, asiantuntija, vero-oikeudenmukaisuus ja yritysvastuu, lyydia.kilpi@kepa.fi, puh. 050 317 6738

¹ Kansalaisyhteiskunnan suositukset Suomen Agenda 2030 -toimintaohjelmaan: [https://www.kepa.fi/tiedostot/kansalaisyhteiskunnan_suosituks_agenda_2030_toimintaohjelmaan.pdf](https://www.kepa.fi/tiedostot/kansalaisyhteiskunnan_suosituks_kansalaisyhteiskunnan_suosituks_agenda_2030_toimintaohjelmaan.pdf). 15.9.2016.